RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Första Kammaren. N:o 27.

Lördagen den 19 April, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Fortsattes öfverläggningen angående punkten A i Stats-Uskottets utlåtande N:o 33, i anledning af väckta motioner rörande dels afskrifning eller aflösning af grundskatterna, dels afskrifning af eller lättnader i rustnings- och roteringsbesvären. *Ang. grundskatterna.* (Forts.)

Mom. 1.

Grefve Sparre: Då jag begärde ordet i förmiddags, ämnade jag endast helt kort, stödjande mig på de skäl, som i min reservation äro anförda, yrka bifall till denna reservation, men under debatten hafva åsigter blifvit framstälda, hvilka tvinga mig att något vidlyftigare ingå på frågan. Jag ämnar dock icke yttra mig långt och jag skall mest fästa mig vid den sidan af frågan, vid hvilken den talare, som jag ämnar svara, hufvudsakligen uppehöll sig, eller grundskatterna i utlandet.

Den siste ärade talaren på förmiddagen tvingar mig att uppträda mot honom äfven derigenom, att han slutade sitt anförande med att uttala den förhoppning, att det beslut, som komme att fattas rörande grundskatterna, måtte vara af den beskaffenhet, att icke den jordegande delen af svenska folket behöfde skämmas för detsamma. Den logiska konseqvensen af detta är den, att de, som påyrka att grundskatterna skola afskrifvas, göra sig skyldiga till något, hvarför de böra skämmas. Jag anser icke den värde talaren berättigad att fälla en sådan dom. Jag har af fullaste öfvertygelse deltagit i skattekomiténs förslag om grundskatternas borttagande och hyser fortfarande samma mening, ehuruväl jag icke anser ögonblicket nu lämpligt att påbörja skatteafskrifningen. Den ärade talaren yttrade äfven, att grundskatter finnas qvar i alla länder utom i Norge, och han tillade, att han trodde det en sund finanspolitik fordrade, att man beskattade den fasta förmögenheten, och anförde exempel från utlandet i detta hänseende, men han anförde endast en sida af saken; han anförde icke,

Ang. grundskatterna. (Forts.)

att det der finnes äfven andra skatter, som icke finnas i Sverige, och hvilka i sin mån förekomma denna ojemnhet i beskattningen. Huru en framstående utländsk nationalekonom uppfattar denna sak, ber jag att få belysa genom att anföra några ord af den franske författaren Esquirou de Parieu i hans »Traité des impôts». Han säger der, att några författare anmärkt mot grundskatten, att den är orättvis i det hänseendet, att den på inkomst af fast egendom lägger en börda, som borde vara lika fördelad på all inkomst. »Men», säger han, »man må tillåta oss att icke betrakta en sådan anmärkning såsom direkt rigtad mot principen för grundskatten, sådan den anordnats i de flesta moderna samhällen, der den är förenad med ett vexlande antal andra skatter, hvilka träffa den industriella inkomsten eller andra grenar af inkomst.» Om jag går igenom förhållandena i utlandet, träffar jag också allmänt sådana skatter vid sidan af grundskatterna. Så träffar jag i Frankrike förutom grundskatten, som enligt annuaire statistique af Bloch 1883 beräknades i budgeten för nämnda år till 175,500,000 francs, en fönster- och dörrskatt på 43,772,400 francs och en contribution des patentes på 94,461,400 francs. Går jag vidare till andra länder, möter mig ett likartadt förhållande. I Italien, som den ärade talaren först nämnde, beräknades grundskatten i 1882 års budget till 125,765,563 lire, då deremot husskatten uppgår till 63,400,000 lire. Går jag vidare till Preussen, upptogs der i budgeten 1882—1883 en grundskatt på 40,188,000 mark, medan husskatten beräknades till 28,056,000 mark och Geverbesteuer till 18,662,000 mark. Jag anför ej flera exempel. De torde vara tillräckliga för att bevisa hvad jag sagt, eller att man i utlandets budgeter finner vid sidan af grundskatter andra skatter, som afse att utjemna förhållandena. Det är derför icke underligt, om grundskatterna der väcka mindre missnöje än här i Sverige, der de äro nästan de enda förmögenhetsskatterna. Jag räknar icke bergverkstionden, hvars upphörande redan är beslutad, ej heller bevillningen, hvilken utgår lika väl af den med grundskatt behäftade jorden, som från annan jord och annan fastighet. Jag tillåter mig härvid i förbigående anmärka att bevillningen, då den utgår af fastighet, utan skuldafdrag icke egentligen är någon förmögenhetsskatt, utan endast en fastighetsskatt. Det är således icke rätt att jemföra dessa utländska grundskatter med Sveriges, der vi, såsom jag nyss anmärkte, egentligen icke hafva några andra förmögenhetsskatter än grundskatterna. Den olika natur, grundskatterna hafva i utlandet och här i Sverige, kan sägas bestå deruti, att de i utlandet utgöra en del af ett skattesystem, medan de här utgöra qvarlefvan af ett skattesystem.

Jag tror för min del, att, då det ej låter sig göra att få skatter införda, som kompensera grundskatterna, det icke finnes något annat sätt att vinna önsklig likställighet än att borttaga grundskatterna, i synnerhet som dessa skatter icke representera ett synnerligt stort belo . Jag kommer likväl icke att yrka bifall till hvad Stats-Utskottet ha föreslagit. Man har visserligen sagt, att sambandet mellan skattefrågan och försvarsfrågan är löst. Så är dock icke förhållandet. Det går lätt att lösa detta samband, när skattefrågan är före, men jag tror det återkommer, när försvarsfrågan skall lösas. Jag anser äfven att det är en orätt kronologisk ordning, att skattefrågan kommer först

och försvarsfrågan sedan. Af detta skäl, och då jag anser försvarsfrågan vigtigast, måste jag yrka afslag å denna punkt.

Ang. grundskatterna. (Forts.)

Herr Nyström: Jag ber att få yttra några ord för att tillkännagifva min ställning i denna fråga. Det har under denna riksdag i synnerhet synts mig som ett föga uppbyggligt skådespel, att i de flesta vigtiga frågor den förseglade sedeln afgjort saken. Detta, jemte den åsigt, jag kommit till under föregående riksdagar, att nemligen det icke är så väl beställdt, som det borde vara, har föranledt mig att så väl nu som vid förra riksdagen och förut vara med om en skälig jemkning i skatteväsendet, ty jag tror att den beskattning, som finnes, är mycket ojemn och bör rättas. Jag tror att det kan vara skälig orsak till någon lindring i den tunga, som utgöres af den skattdragande jorden, men, mine herrar, hvad beträffar den föreliggande punkten rörande grundskatternas afskrifning, så är jag alldeles absolut deremot. Helt annat är det, när man kommer till den andra punkten angående rustnings- och roteringsbesvären; då är jag ganska villig till eftergifter. Jag kan således icke lösa den föreliggande frågan på sätt, som föreslaget är, utan kommer att rösta för afslag. Jag anser den lösning, som föreslagits, icke vara rättvis, ty följderna drabba andra samhällsklasser, som icke hafva jord och som icke böra derför uppbära någon tunga för de jordegande. Jag anser, att man icke vinner det afsedda målet genom att afskrifva tio procent, ty det är ju klart att, när grundräntan är ungefär femtio kronor på ett helt mantal eller hemman inom samma län, medan det kan hända — och det kan jag fullkomligt styrka med exempel — att en del hemman icke lemna hälften så stor inkomst i förhållande till mantalet som andra i samma län, denna afskrifning af tio procent icke verkar hvad man vill den skall verka, eller hvad man vill vinna genom afskrifningen. Skall man vinna en rättvis afskrifning, så måste man ställa så till, att hemmanen få skatta i förhållande till förmågan att bära skatt, men detta vinnes icke genom att afskrifva dessa tio procent. Orätt är det att afskrifva grundräntan äfven derför, att den ej står i minsta sammanhang, om icke för några hemman i Skåne, med indelningsverket eller härordningen eller hvad i militäriskt hänseende än kan komma i fråga. Den utgör en skatt, som blifvit ålagd dem, som mottagit jorden, och i de flesta fall har jorden mottagits och innehafves med vilkor att utgöra denna skatt. Under de senaste århundradena, ja, allt sedan Gustaf den förstes tid, då det förklarades att jorden tillhörde kronan, torde det åtminstone icke kunnat komma i fråga, att någon jord upplåtits, utan att jordinnehafvaren blifvit ålagd att med det samma mottaga och utgöra alla skatter i grundränta och kronotionde, som vanliga skattehemman måste utgöra. Jag har i närmare trettio års tid såsom afvittringsstyresman haft att göra med skattläggnings- och afvittringsåtgärder i den nordligaste fjerdedelen af riket och dervid deltagit i att tillskifta kronans mark åt hemman. Så snart detta skett, hafva sökandena tillfrågats, om de ville mottaga denna mark mot att efter vissa frihetsår öfvertaga vissa dermed förenade pålagor i räntor och kronotionde m. m., och derpå hafva de ingått. Om man nu till förmån för dem afskrefve tio procent på grundskatterna och sedermera vidtoge ytterligare af-

Ang. grundskatterna. (Forts.)

skrifning, så skulle de få denna sin jord för ingenting. Denna jord innehafves dels af bönder, dels af sågverksegare och andra. Desse skulle nu få en stor gåfva, men som grundräntan toges från staten, måste staten taga ut den på annat sätt genom indirekta skatter eller genom bevillning. Kan detta vara rätt? Omöjligt! Äfven från annan sida sedt kan det ej vara rätt. Jag känner till personer — det var två bröder — af hvilka den ene ärft ett hemman och den andre fått lösen för sin andel. Hemmanet hade fått lägre värde, än om det icke haft dessa skatter. Om man nu skulle taga bort dessa skatter, blefve följden deraf den, att den broder, som fått utlösen, skulle få dela den tillökning, som skulle följa genom allmän debitering. Detta kan ej vara rätt, liksom icke heller att de privilegierade jordegarne skulle, derför att man nu gåfve efter grundräntan åt skattejordegarne, få på sina debetsedlar dela den tillökning i utgifter, som deraf skulle uppkomma. Egaren af privilegierad jord har ju köpt jorden med dess friheter och derför betalt vida mer, än han skulle hafva gifvit, om de nya pålagorna tillkommit. Af alla dessa skäl kan jag icke finna minsta rättsgrund för att afskrifva något af grundskatterna.

Antagligen är det 1873 års kompromiss, som förorsakat, att det blifvit fråga om afskrifning af grundskatterna, ty förut var det icke fråga om afskrifning utan endast om aflösning. Det kunde visserligen då vid tiden för denna kompromiss vara något skäl till att föreslå en afskrifning, emedan man då hade ett så stort mål, härordningen, att vinna, för hvilket man kunde hafva orsak att göra större eftergifter än eljest. Nu deremot kan jag icke begripa, hvarför det talas om afskrifning af grundskatterna. Jag anser, att man måste yrka på en billig aflösning af dem, eller ock att en utjemning sker så, att hemmanen blifva i förhållande till hvarje hemmans förmåga lika betungade af denna grundskatt. Svenska jorden har antagligen blifvit intagen af enskilde eller till dem upplåten. Det förra har väl skett under forna tider, innan ännu staten tog hand om den, medan deremot det senare egt rum under de sista århundradena. Säkert är emellertid, att i synnerhet i norra Norrland all jord upplåtits. Då, såsom förut är nämndt, jordegaren fått jorden med vilkor att utgöra arrende till staten, är det ju likgiltigt, om afgiften kallas skatt eller ränta. Samma förhållande eger rum i mellersta och södra delarne af riket, ty jordeboksräntan har utgått allt ifrån hedenhös, och äfven mantalsräntan har förekommit en lång tid, och långt innan indelningsverket infördes. Jordegarne kunna icke enligt nuvarande förfaringssätt komma ifrån sina räntor utan genom hemmanens förmedling, eller genom att hemmanen utbjudas till dem, som vilja mottaga desamma mot räntornas utgörande. Följaktligen bör det väl icke komma i fråga, att man nu skulle i all hast afskrifva den ena tiondedelen efter den andra, till dess grundräntorna alldeles försvunnit. Sannerligen jag tror att jordegarne skulle finna sig lyckligare, om dessa skatter afskrefves, ty i samma mån jordegarne befriats från dessa bördor, i samma mån skulle socialisterna stiga fram och säga: »Ni hafven nu blifvit fria från edra rättmätiga skatter och ni hafven dock fått behålla jorden, men vi hafva lika rätt till den som ni, då ni icke utgören skatt derför». Häri ligger en ganska stor fara för den jordbrukande klassen.

Det har under öfverläggningen i dag sagts, att konjunkturerna vore så gynsamma för en afskrifning. Det finnes öfverflöd i statskassan, och således går det an att gifva efter, säger man. Men, mine herrar, hvarifrån har detta öfverflöd kommit? Jo, till stor del genom tilläggsbevillningen, ty derigenom har man utpressat flera millioner på några år. Och hvarifrån hafva då dessa millioner kommit, som årligen intagits genom inkomstbevillningen? Jo, förnämligast från de industridkande och löntagande klasserna! Blott en obetydlig del af jordbruksbevillningen. Att nu af dessa insamlade millioner gifva en gåfva, det kan väl icke vara rätt, och äfven om vi nu för detta år skulle vara så lyckliga att hafva några millioners öfverskott, hvem kan säga, att icke öfverskottet behöfves nästa år? Tiderna äro mycket dåliga, och särdeles äro träkonjunkturerna mycket svåra. Man har i Norrland svårigheter att få sälja hvad som tillverkas, och kanske icke ens hälften deraf kan realiseras detta år. Efter all anledning få vi i år en betydligt minskad utförsel. I andra grenar af affärsrörelsen lära konjunkturerna icke heller vara så goda. Jag kan derför icke finna, att det gifves något giltigt skäl för grundskatternas afskrifning blott af den anledning, att man har något öfverskott i statskassan.

Ang. grundskatterna. (Forts.)

Man har vidare sagt, att inkomsterna stigit till följd af, bland annat, domänernas och skogarnes ökade afkastning. Det må nu så vara, men hvad jag bestämdt vet är, att det i Norrland, der de flesta statens skogar finnas, tärts på skogskapitalet med många millioner årligen. Att denna öfverafverkning omöjligen kan fortgå och vara förenlig med skogens fortfarande bestånd, det framgick redan för tretton år sedan, då den norrländska skogskomitén gjorde sina värderingar och beräkningar, dervid jag hade äran deltaga och dervid äfven två skogsinspektörer, som kunde beräkna förhållandena, togo del. Afverkningen i södra Norrland öfversteg då den årliga skogsproduktionen ganska betydligt. Sedermera har skogsutdrifningen i vida högre grad tilltagit, och den, som betraktat förhållandena i Vesternorrlands län och sett hvilka stora dimensioner det utförda virket förr hade, skall finna, om han betraktar huru det nu ser ut, att virkets dimensioner högst anmärkningsvärdt nedgått. Jag antager, att staten aldrig kan räkna ens på så stor stadigvarande inkomst af skogen, som den har i närvarande stund. Allt detta gör, att jag, såsom jag redan nämnt, måste yrka på afslag. Men, mine herrar, jag vill dervid säga huru jag för min del tänkt mig, huru man skulle komma till en lycklig och rättvis lösning, förutan hvilken jag anser allt riksdagsarbete blifva snart sagdt blott kif och strid. Jag hade nemligen tänkt mig, såsom jag redan påpekade i en motion vid föregående riksdag utan att då göra något förslag, att frågan skulle kunna lösas sålunda, att Kongl. Maj:t t. ex. till nästa Riksdag antingen afgifver förslag till ett ordnande af grundräntorna på det sätt, Herr Casparsson i sin reservation föreslagit, eller också, hvad jag skulle tro vara lyckligare och kunna gå utan kostnad och lättare igenom, framlägger nytt förslag till bevillningsförordning. Detta förslag skulle grunda sig endast på inkomstbevillning, och all fastighetsbevillning borde försvinna, ty inkomstbevillning kan åsättas lika väl jordbruksfastighet och annan fastighet, som den kan åsättas industriel rörelse. Det är lika svårt, om

Ang. grundskatterna. (Forts.)

icke svårare, att bestämma rätt bevillning af en affärsrörelse som af jordbruksfastighet eller annan fastighet. Jag anser bevillningsförordningen, sådan den nu är, icke vara rättvis eller lämplig, ty om jag nu åsätter en fastighet, som är värd 50,000 kronor, detta värde, så måste det stå qvar oförändradt under tre år, derest icke särskilda omständigheter föranleda till ändring i detta värde. Har jag deremot 50,000 kronor nedlagda i en fartygsrörelse, skattar jag för inkomsten deraf, men 50,000 kronor på det ena och på det andra hållet borde beskattas lika mycket, om det vore som sig bör, och inkomsten vore lika. När fastigheten till följd af missgynnande omständigheter icke gifver den beräknade afkastningen, måste ändock innehafvaren stå ansvaret för utgörande af den skatt, som för de tre åren blifvit bestämd. Så är det icke med den, som idkar skeppsrörelse. Om hans skepp icke gifver någon inkomst, är han befriad från utgörande af inkomstbevillning. Rätteligen borde dock båda vara fria, när icke någondera haft någon inkomst af sin rörelse. Jag tror således, att man bör sträfva att komma derhän, att allting åsättes endast inkomstbevillning, så att, då egaren af ett hus eller en stadsfastighet påföres inkomstbevillning efter den hyra, fastigheten lemnar, äfven egaren af en jordbruksfastighet borde påföras den bevillning, jorden kunde anses böra bära, d. v. s. åtminstone 4 procent af fastighetens försäljningssumma eller verkliga värde. Om detta sattes i verket, skulle hela fyrktalsväsendet kunna försvinna, och det nuvarande behofvet af omreglering af skatteväsendet upphöra. En följd af denna åtgärd skulle blifva, att grundräntan kunde utgå i förhållande till inkomstbevillningen eller taxeringsvärdet, såsom vid alla andra taxeringar tillgår, och derigenom en rättvis jemkning i beskattningen hemmanen emellan ega rum. Men då denna bevillning likväl icke kunde motsvara hela grundräntan, anser jag, att en billig aflösning borde ske för resten, så att jordbruket skulle blifva helt och hållet befriadt från grundräntan. Då blefve jordbrukarne och öfrige medborgare i beskattningsafseende stälda på samma punkt, och orsaken till det motstånd, som nu eger rum mellan den jordbrukande klassen å ena och öfriga samhällsklasser å andra sidan, skulle upphöra. Bevillningen kunde läggas till grund äfven för andra tyngders utgörande, och beskattningen sålunda blifva jemnt fördelad, under det den nu trycker olika på olika klasser.

Jag kan naturligtvis icke framställa något förslag i nu omförmälda hänseende vid denna riksdag, men om ett dylikt förslag varit väckt, skulle jag för min del velat på det varmaste understödja det. Jag önskar högeligen, att regeringen ville tänka på att för en kommande Riksdag framlägga ett dylikt förslag, och om den icke det gör, ser jag mig tvungen att motionsvis bringa frågan å bane till den kraft och verkan, det hafva kan.

Jag slutar mitt anförande med att nu liksom förut yrka afslag å Utskottets förslag.

Grefve Mörner: Då diskussionen i detta ämne räckt så länge — hela förmiddagen och en del af eftermiddagen — vore det synnerligen olämpligt att icke vara så kort som möjligt. Jag skall försöka att vara det, och om mitt anförande kommer att sakna vältalighet och

icke derigenom hänföra och väcka bifall, vill jag hoppas, att en enkelt uttalad mening likväl kan vinna något erkännande. Jag öfvergår nu genast till saken och skall punktvis genomgå hvad som, så vidt jag kan erinra mig, blifvit hufvudsakligen anfördt af de talare, som förordat Utskottets förslag, och kanske äfven något litet af hvad som blifvit anfördt deremot, då jag för min del icke kan gilla allt, hvad i sådant hänseende blifvit sagdt. *Ang. grundskatterna.* (Forts.)

Den första och vanliga klagopunkten är den orättvisa, som skulle ligga i förhållandet mellan skattejord och frälsejord. Härvid ber jag att få erinra, att räntan i forna tider var en kronans tillhörighet. Regenten eller regeringen — under medeltiden, då dessa skatter utgingo, funnos, såsom vi veta, många slags regenter — upptog dessa skatter, förfogade öfver dem och fylde med dem statens utgifter, så godt ske kunde. Någon redogörelse härför inför herredagen eller riksdagen förekom alldeles icke. Dessa inkomster voro regeringens ensak. Om regeringen eller riksföreståndaren efterskänkte skatten på ett hemman, kom det de andra hemmanen platt icke vid, ty deras utskylder till kronan voro desamma som förut, och icke de utan endast kronan förlorade något genom skattens efterskänkande. En regent i Sverige, Magnus Ladulås, vidtog i ganska stor skala den åtgärd att befria hemman från nära nog all skatt och tunga mot att de skulle utgöra rusttjenst. Denna utgjordes äfven af åtskilliga hemman; vi veta icke så noga på hvad sätt. Det sista vi egentligen veta om rusttjensten in natura är, att efter slaget vid Lund lågo både gamla och nya adelsfanan qvar på slagfältet. Då funnos således ännu sådana, som i detta slag kämpat och stupat för fäderneslandet. Emellertid infördes sålunda frälset, men derigenom skedde ingen orättvisa mot de andra hemmanen, ty denna åtgärd vidtogs af den, som på den tiden egde att förfoga öfver rikets drätsel, och de andra hemmanen fingo derigenom icke någon ökad tunga. Man har klagat öfver säterierna. Det är ett misstag, att säterierna egentligen uppkommo under Erik den fjortondes tid. Af de anteckningar, som finnas qvar från forna tider, se vi, att säterierna hade sitt upphof från den skattefrihet, som i forna tider beviljades de s. k. thignarmännen, kanske af aktning för deras embete, kanske också såsom en del af deras lön. Sedermera fortfor detta tillstånd, till dess Erik den fjortonde reglerade detsamma, då han inskränkte rättigheten att bilda säterier, som förut adeln kanske nog ensidigt tillvällat sig. — Här finna vi således ingen orättvisa enligt den tidens begrepp, men väl numera afundsjuka, och den kan icke afskaffas någonsin här i verlden, hvilka lagar man än stiftar. Jag erkänner dock, att afundsjukan är mäktig, då hon inrotat sig hos ett större antal personer, hvilka komma och fråga: Hvarför skola vi betala, då andra slippa? De vilja icke begripa skäl. Hvilket sådant man än anför, svara de: I betalen intet; vi böra dock alla betala lika. Intet skäl tager på dem, ty de taga icke något skäl.

Vidare komma vi till den orättvisa, som påstås ligga deri, att icke alla skattehemman betala lika skatt, utan det ena får betala mer än det andra. Om den saken har jag yttrat mig i fjor under den s. k. stora debatten. Äfven under förutsättning att skattläggningen skett med så stor noggrannhet, som vederbort, så ligger det lika visst i sa-

Ang. grundskatterna. (Forts.)

kens natur, att efter loppet af några hundra år, ja efter loppet af en kortare tid, t. ex. tjugu år, en del hemman försämrats och en del deremot förbättrats. Genom uppodlingar och åtskilliga åtgärder af mångahanda slag måste nödvändigtvis det ena hemmanet blifva bättre än det andra. Så se vi ju t. ex. i fråga om det stora franska katasterverket, som pågick från 1807 till 1850, då det förmenades vara färdigt, att, ehuru det sades skola skipa en sådan rättvisa i Frankrike och göra all jord derstädes lika beskattad, afundsjuka och missnöje lika fullt råda der i hög grad, ty jordbruket der likasom öfver allt annorstädes har under tiden utvecklat sig och en del deraf förbättrats, men en annan del i jemförelse dermed försämrats. Den jemlikhet i beskattning, man påyrkar, existerar således icke ens i Frankrike, trots detta stora katasterarbete, och kan för visso aldrig på jorden åstadkommas. Jag kan hänvisa herrarne till en författare, som utredt dessa förhållanden, derest någon af herrarne skulle vara deraf intresserad.

Man har vidare sagt, att det vore orättvist, att det funnes någon grundskatt alls. Hvarför det? Kan man påstå, att jorden icke är ett skatteobjekt? Men man yrkar ju, att eganderätt till jorden skall finnas! Vi härstamma ju alla från jorden och alla tillhöra vi den. Om man vill, att enskild eganderätt till jord skall finnas, huru kan man då förneka, att icke den, som eger jord, äfven bör vara skyldig att bidraga till statens tarf och detta så, att han i någon mån rättfärdigar den förmån, han har af att ega jorden? — Det är ett af kraftiga vältalare såsom ett väldigt slagord ofta användt påstående, att i Frankrike alla grundskatter blefvo på en enda natt upphäfda. Det låter och klingar grant och slår an på den, som icke känner till de verkliga förhållandena. Ty så tillgick det alldeles icke i verkligheten. Hvad som afskaffades och upphäfdes voro de privilegier, som i Frankrike funnos till en förvånande grad och som redan på 1760-talet framhållits af fysiokraterna, då de i sina läror påyrkade jordens beskattning i hög grad. Adeln och presterna innehade en stor del af jorden utan någon skattskyldighet. Men emellertid var det icke grundskatterna, som upphäfdes, utan endast de orimligt stora privilegierna.

Grundskatter finnas tvärtom der såsom i de flesta utländska stater. — Jag har antecknat de belopp, grundskatterna utgöra i olika länder, men derom har redan Grefve Sparre yttrat sig. Hvad han deremot icke omnämnde, men som jag nyligen läst i en tysk tidskrift, är, att jemte grundskatterna, som finnas i Preussen och Italien, betalas i dessa länder en särskild inkomstbevillning för jordbrukets afkastning. Likaledes i åtskilliga andra länder. Om t. ex. en person af sin fasta egendom drager en inkomst af 20,000 francs, så får han i England betala en särskild inkomstbevillning af 530 francs, i Frankrike af 1,800 francs och i Italien icke mindre än 5,800 francs. Detta enligt statistiska uppgifter. — En talare yttrade, att Italiens finanser voro blomstrande och folket nöjdt. Han vet då icke, att Italien suckar under nära nog outhärdliga skatter, och att derför ett allmänt missnöje råder i detta land, der eljest allt i naturen manar menniskan till belåtenhet och tillfredsställelse. — Inkomstbevillningen i Italien utgör på 20,000 francs, såsom jag nyss nämnde, 5,800 francs af jordbruksfastighet, men icke mer än 4,245 francs af inkomst från industriella verk och inrättningar.

Hvad betala vi här i inkomstskatt för afkastning af jordbruksfastighet? Så vidt jag vet ganska litet, ty vår bevillning är verkligen icke dryg? *Ang. grundskatterna.* (Forts.)

Men, säger man, trots allt detta så är dock visst, att det finnes ojemnhet i beskattningen. Då är att märka likväl, att denna ojemnhet redan är i ganska hög grad utjemnad. Ty samhället fordrar icke blott sådana skatter och afgifter, som utgå direkt till staten, utan lika visst som samhället är sammansatt af mindre kommuner, lika visst fordrar samhällets väl, att dessa kommuner sköta sig ordentligt, och att deras behof blifva vederbörligt tillfredsställda. Hvem drabbar den kommunala beskattningen företrädesvis? Jo, ju högre taxeringsvärde en åsatts, desto större kommunalskatt får man betala. Det går så långt, att man kan anse säterifriheten nära nog alldeles reducerad, om man jemför hvad säterierna få betala i förhållande till skattehemman af samma naturliga godhet, då säteriets fyrktal är så betydligt större, till följd af det högre taxeringsvärdet. Det är verkligen en ganska betydlig skattejemkning och så genomgripande, att det missnöje, som man påstår finnas, derigenom borde kunna vara mildradt.

Vidare har man bland annat sagt, att grundskatterna befordra emigrationen. Härvid äro då tankegåfva och minne lika korta. Om Norge vet man ju, att grundskatterna ganska länge varit upphäfda eller åtminstone tills vidare inhiberade; men det oaktadt har emigrationen från Norge i allmänhet varit dels absolut, dels proportionsvis större än från Sverige. Den började för länge, länge sedan och fortgår fortfarande i stor skala. Om den under de senaste åren varit till siffran större än den från Sverige, har jag icke varit i tillfälle jemföra, men att den varit och fortfarande är mycket stor, det är kändt. Likaså är emigrationen från Tyskland mycket stor, oaktadt katasterväsendet derstädes fortgått i ganska stor skala, och många millioner utbetalts för detta ändamål. Det påståendet, att grundskatterna drifva bort folket från Sverige, förmenar jag således, att man kan anse såsom alldeles ogrundadt, ty om man toge bort grundskatterna, skulle antagligen emigrationen fortgå lika som förut, att döma af hvad i andra länder eger rum.

En talare här bredvid mig, hvars kameralistiska insigter jag måste bekänna att jag icke rigtigt kunde begripa, ty de innehöllo saker, om hvilka jag aldrig i min lifstid hört eller läst något eller haft den minsta aning, förklarade, att den svenska allmogen *dignade* under skatter, men att, om detta förslag bifölles, skulle en allmän belåtenhet och välmåga inträda, och »dignandet» således taga slut. Ja, låtom oss se till, huru det förhåller sig med det, om vi granska och göra kalkyler och icke blott tala, utan äfven räkna, hvilket härvidlag kanske är nödvändigt. Jag får bekänna, att jag någon tid vistats på landet och der icke haft tillgång till alla de handlingar, som för dessa beräkningar skulle varit de nyaste, utan att jag för materialier måst nöja mig med Rabenii lärobok i kamerallagfarenhet. I densamma finnes en tabell, upptagande de hemman, som då voro kända, och hvilkas antal väl undergått några förändringar sedan dess, men säkerligen icke i någon betydligare omfattning, då hans uppgifter voro grundade på de bästa källor, som då för tiden funnos. Denna tabell upptager emellertid 3,462 säterier, 17,929 frälsehemman och 43,620

Ang. grundskatterna. (Forts.)

skatte- och kronohemman. Vi skola nu erinra oss, att enligt påstående genom den föreslagna stora lindringen af 10 procent det tunga ok, som nu trycker skattehemmansegarnes skuldror, skulle blifva aflyftadt. Om jag då antager krono- ock skattehemmanens antal till jemnt 44,000, skulle derifrån afräknas de i Utskottets betänkande omförmälda 3,500 rusthållen, då återstoden blifver 40,500. Dividerar jag nu den af Utskottet beräknade afskrifningssumman, omkring 600,000 kronor, med 40,500, får jag ett belopp af nära 15 kronor, som skulle blifva efterskänkt för hvarje hemman, och hvilken summa skulle hafva den märkvärdiga förmågan att lyfta dessa hemmans egare ur deras dignande tillstånd. — Då skulle en allmän belåtenhet inträda i landet och bördan vara lyftad från de orättvist betungade skattdragandes skuldror och en stor och god gerning vara uträttad! Men, säges det, den som eger ett eller flera hemman, är en förmögen man, de mindre hemmansegarne kunna icke så anses, det är de, som bäst behöfva eftergifter. Nå, hvad lindring får då egaren till ett åttondedels hemman? Jo ungefär 1 krona 75 öre om året. Jag tror verkligen icke, att den summan kan verka så ofantligt mycket på dem, att den skulle kunna fälla dem till marken eller resa dem på något sätt.

Så säger man, att, när hvad nu föreslaget är skett, så skola vi stanna vid allmän belåtenhet på den ståndpunkt, dit vi kommit, och icke göra något vidare. Kan då någon menniska tro, att de, som få denna eftergift, icke skola i sådan händelse säga: Detta är ju blott ett spegelfäkteri. Antingen skola ni göra allvar af saken, eller också hade ni kunnat låta bli att gyckla med oss. Ni skola lyfta bördan från våra skuldror i väsentligare grad, om vi deraf skola hafva någon känbar nytta. Och så kommer man oupphörligt att yrka på en vidare fortgång af hvad en gång blifvit begynt.

Man har sagt, att denna åtgärd skulle innebära ett utplånande af en orättvisa. Härom har jag förut yttrat mig och visat, att det yttrandet icke har den minsta kraft eller betydelse.

Hvad beträffar den åtgärd, som af två reservanter i Stats-Utskottet föreslagits, så erkänner jag, att jag för länge sedan sjelf stod på den ståndpunkt, att jag trodde en sådan åtgärd vara lämplig, men ju mera jag öfvertygat mig om, att man derigenom icke kunde vinna den rättvisa, man sökte, desto mera har jag funnit, att en ren afskrifning eller aflösning är att föredraga framför en dylik åtgärd.

En tredje utväg har också blifvit förordad, och den skulle jag icke egentligen hafva något emot. Den skulle bestå deri, att staten gåfve egarne af säterier och frälsehemman godtgörelse för hvad de skulle förlora, men att sedan deras jord skulle blifva lika beskattad med öfriga hemman i landet. Då hade man åtminstone stoppat till munnen på afundsjukan, som ju obestridligen, efter hvad jag nyss medgaf, är en stor och mäktig kraft.

Nu är frågan i närvarande stund, om man vill göra något eller icke. Att jag icke vill göra detta, som af Utskottet föreslagits, torde vara klart af hvad jag här yttrat. Någon skrifvelse till regeringen önskar jag icke heller, emedan jag tror, att den icke är lämplig. I förbigående vill jag nu nämna, hvad jag höll på att glömma, nemli-

gen att jag anser att regeringen, efter hvad som tilldrog sig vid förra riksdagen, alldeles icke bort vid denna riksdag komma fram med ett nytt förslag i ämnet, utan hellre, såsom skett, låta saken hvila och sköta allt annat, som behöfves; hvarför jag alldeles icke kan deltaga i det klander, som i detta afseende mot regeringen framstälts.

Ang. grundskatterna. (Forts.)

Såsom skäl för den nu föreslagna åtgärden har man åberopat statsverkets blomstrande tillstånd. Den saken förtjenar att litet närmare undersökas och skärskådas. Jag vill icke tala om, att jag upplefvat två finanskriser sedan år 1867. Den ena 1868 eller 1869, då den dåvarande finansministern, som visserligen var sitt kall fullt vuxen, måste för att skaffa medel, räkna efter, hvad som på jernvägsbyggandet möjligen kunde vara betaldt af skattemedel och som kunnat upplånas för att på den vägen skaffa tillgångar och grunda rättighet att upptaga ytterligare lån. Den andra 1878 eller 1879, då det var mycket svårt att få debet och kredit att gå ihop, såsom vi alla ännu torde minnas. Men man kan hushålla på olika sätt. Om en person har en egendom, som lemnar en afkastning af 10,000 kronor om året, och han deraf årligen lefver upp 7,000 men lägger upp 3,000 kronor, så kan han efter många års förlopp hafva lagt upp t. ex. 70,000 kronor. Men om han under tiden icke underhållit egendomen, icke reparerat något, icke byggt något, utan endast låtit den stå och förfalla, så vet jag visserligen, att, om han dör, hans arfvingar få dels egendomen och dels 70,000 kronor, men jag vet också, att de på egendomen få påkosta kanske 80,000 eller 90,000 kronor för att få den i någorlunda godt stånd igen, och då undrar jag huru vida hans blomstrande finanser just ländt hans arftagare till någon fördel. Detsamma gäller om samhället. Om staten, om samhället åsidosätter den ena nödiga utgiften efter den andra, om t. ex. läkarevården är dålig — icke hvad på läkarne sjelfve ankommer, ty för dem har jag all aktning och erkänsla, och detta så mycket mera, som de uträtta så mycket med så dåliga anstalter, som de hafva, exempelvis serafimerlasarettet — om staten åsidosätter anskaffandet af förbättringar vid läroverken, åsidosätter de nödvändigaste kraf och behofvet af det, som borde vara hvarje svensk man kärt och dyrbart, såsom t. ex. att sätta landet i ett försvarstillstånd, som är dugligt, hvilket kan åtminstone befrämjas genom att anslå dertill nödiga medel; om med ett ord staten på detta sätt undanskjuter en mängd nödvändiga utgifter, och en regering finnes, som icke ens vågar komma fram och begära hvad som behöfves, utan gömmer undan fordringarne och låtsar, som om allting vore förträffligt, och man sedan säger: se, vi hafva en behållning af 5 millioner i år, och 5 millioner blir det kanske äfven nästa år, men jag kan visa, att dessa millioner skulle hafva gått åt, om staten hade fullgjort sina förbindelser mot alla svenska medborgare och icke blott mot en enskild klass, då säger jag, att våra finanser *icke* äro blomstrande. Kan man visa mig, att staten icke har sådana refvor eller brister; att samhället uppfylt sina förpligtelser i alla afseenden, i fråga om vägar, kommunikationer m. m.; att öfver allt och på alla områden samhället omsorgsfullt och nitiskt fullgjort sitt kall, och att staten, oaktadt den fullgjort alla sina åliggande, har öfverskott i inkomster, *då* skall jag instämma i att våra finanser äro blomstrande; men finner jag mycket åsidosatt och skjutet

Ang. grundskatterna. (Forts.)

åt sidan dels från ett håll af fruktan att begära och dels från ett annat af ovilja att anslå dertill nödiga medel, och denna ovilja icke är föranledd af någon samhällets nöd, då påstår jag, att dock detta tal om blomstrande finanser saknar befogenhet och endast är ett löst prat; då påstår jag, att det icke finnes blomstrande finanser, utan att samhället i stället har brist och skuld, ja, till sina styrande krafter, skuld både inför Gud och menniskor. Detta borde kan hända förtjena att tagas i betraktande, då man talar om finanser och annat, som man påstår vara godt och väl beställdt med, men som man vid närmare eftersinnande finner icke vara det.

Saken kan dessutom ses äfven ur en annan synpunkt. Vi hafva läst i en tidning, att inkomsterna för staten hafva för första qvartalet i år gått ned med en million kronor på tull, bränvin och jernvägar.

Ingen menniska skulle hellre än jag önska, att alla samhällets medlemmar och således äfven jordbrukare kunde beredas alla möjliga fördelar. Jag är sjelf landtbrukare och ingenting annat. Men så mycket kan jag säga, att vid en sådan reduktion af skatter, äfven om det blefve ökad bevillning, eger jag så mycket skattejord utom frälsejorden, att jag visst icke skulle förlora ett öre utan tvärt om vinna. Det är dock ingen förtjenst hos mig, att jag icke vill gå in på saken, ty det vill jag icke, derför att jag anser den otjenlig. Men, såsom sagdt, ingen skulle hellre än jag vilja hjelpa öfver allt, men då vill jag göra det på ett sätt, som kunde rädda någon och vara till verklig nytta, men en nedsättning af 1 krona 75 öre för $^1/_8$-dels hemman eller icke fullt 15 kronor på helt mantal, det verkar ingen lindring och det hvarken stäfjar eller undanskjuter begäret efter vinst, men beröfvar staten en inkomst, som efter mitt begrepp staten väl behöfver och bör hafva.

Så länge jag icke med andra skäl blir öfvertygad, och så länge det icke kan påvisas, att jag har orätt, så länge måste jag i denna saken, och så som den nu står, påyrka afslag å det nu föreliggande statsutskottsbetänkandet.

Herr Forssell, Otto Herman: För dem af eder, som varit närvarande under diskussionen om och vid afgörandet af de stora frågorna vid slutet af förra riksdagen, torde det vara nogsamt kändt, hvilken ståndpunkt jag intager i denna fråga. Men förhållandet var då icke sådant, att jag hade anledning att framlägga skälen för min åsigt i afseende på grundskatterna. Denna fråga var nemligen då en bisak, härordningen var hufvudsaken. Det skulle visserligen vara min skyldighet att nu fullständigt utveckla min åsigt, men diskussionen har redan räckt så länge, att jag tror, att jag vinner största bifallet med att vara ytterst kort.

Jag vill då blott erinra derom, att jag för min del anser denna gamla, föråldrade, mer än trehundraåriga skatt hafva under tidernas lopp blifvit så ojemn, att den just i följd deraf framkallar känslan af orättvisa. Jag har mer än en gång begagnat tillfället att visa, hvilken skada det är för samhället, att en sådan orättvisa finnes. Man måste och bör respektera känslorna för sanning och rätt. Denna skatt — det kan icke nekas — väger olika tungt på olika hemman. Man

Ang. grundskatterna. (Forts.)

må säga hvad man vill derom, att hemmanen hafva blifvit köpta eller ärfda med denna skatt. Sådant kan hafva skäl för sig från teoretisk synpunkt, men så resonnerar icke den, som betalar 3 till 4 gånger så mycket som hans granne på en fjerdingsvägs eller en mils afstånd, och man måste respektera äfven dessa åsigter hos andra. Här har blifvit framhållet, att skatten på jorden skulle vara kronans eller statens egendom. Man har sagt — visserligen icke, såsom jag tror, i dag, men flera gånger förut — att dessa skatter äro af samma natur som en ränta. Jag vill icke ingå i någon vidlyftigare diskussion derom, än att antyda, att begreppet ränta hör till civilrätten och har med beskattningslagarne ingenting att skaffa. Staten såsom enskild egare till sina domäner uppbär ränta af dem, men den skatt, han uppbär under form af ränta, är och förblir en skatt och har med begreppet ränta intet att skaffa. För öfrigt hafva dessa grundskatter från början varit bevillningar, och en del af dem har beviljats så sent som under förra hälften af 17:de seklet, nemligen hela mantalsräntan, och de hafva icke beviljats för beständigt utan att börja med endast för vissa år. Jag anser derför, att denna skatt bör jemnare fördelas, och detta desto hellre, som den blifvit så tung på vissa hemman, att, derest missväxt eller endast klen årsväxt inträffar, egarne af dessa hemman knappt få någonting öfver, ity att afkastningen knappt räcker till att betala de höga grundskatterna, hvartill ytterligare kommer, att kommunalskatterna nu hafva blifvit så höga.

De få sålunda ingenting öfver att nedlägga på förbättring af sin jord. Alltså är det ur nationalekonomisk synpunkt rätt, att dessa ojemnt fördelade skatter så småningom blifva afskaffade. Man har anmärkt, och visserligen icke utan skäl, att det sätt, som här blifvit föreslaget, nemligen att minska grundskatterna med en tiondedel, skulle innefatta en orättvisa derutinnan, att den, som har en grundskatt, svarande mot 2 till 3 procent af afkastningen, skulle få en tiondedel nedsatt, utan att behofvet af en slik nedsättning vore för honom känbar. Anmärkningen saknar icke fog, och utan tvifvel hade det varit bättre, om man gått ut från den grundsatsen, att den grundskatt, som är större än en viss procent af ett hemmans nettoafkastning, skulle afskrifvas, än att, såsom nu skett, föreslå att en tiondedel skulle afskrifvas på alltsammans. Men det bästa är alltid fiende till det goda, och denna förändring kan ju möjligen komma att ske i en framtid.

Det finnes emellertid en annan invändning mot detta förslag, som är lika vigtig som den förra, och som jag tror icke bör förbises. Förhållandet är nemligen, att det enligt 1827 års förordning om jordafsöndring samt sedermera i samma ämne utkomna förordningar af 1864 och 1881 är föreskrifvet, att om afsöndring från hemman göres, så skall å de afsöndrade delarne läggas så stor del af grundskatten, som i förhållande till afsöndringens värde svarar mot hela hemmanets, och denna del af grundskatten skall betalas icke till staten, utan till egaren af hemmanet. Skulle nu den grundsats, som här är uttalad, eller att en tiondedel af hemmanets grundskatt skulle afskrifvas år från år, vinna bifall, och skulle detta fortfara, till dess hela grundskatten slutligen blifvit afbetald, så skulle man ju derigenom skapa

Ang. grundskatterna. (Forts.)

nya frälseräntor. Detta är en brist i det föreliggande förslaget, som enligt mitt förmenande är mycket betänkligare, än de som på förmiddagen anförts mot samma förslag, men det är på samma gång en brist, som mycket lätt kan afhjelpas. Det hade varit lättast och bäst, om man hade föreslagit, att dylika afgälder af afsöndrade lägenheter också skulle minskas med en tiondedel, ty då hade förslaget varit fullt rättvist, men då man vet, att dessa afgälder äro en obetydlighet, så kan man allt för väl dröja dermed, till dess en ytterligare jemkning kan företagas.

Dessa båda omständigheter i och för sig utgöra således för mig icke något hinder att nu tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Widén: Jag har en särskild anledning att begära ordet för att tillkännagifva, att jag icke kan vara med om den skattelindring, hvarom fråga nu föreligger. Förhållandet kunde tyckas vara det motsatta, eftersom jag, ehuru jag har äran att vara ledamot af Stats-Utskottet, ändock icke finnes antecknad bland någon af reservanterna mot utskottsmajoritetens hemställan. Men orsaken dertill är helt enkelt den, att jag icke varit närvarande, då frågan behandlades i Utskottet, emedan det skedde, under det jag hade ledighet från riksdagsgöromålen. Men hade jag varit närvarande, så ber jag att få säga, att mitt namn skulle hafva funnits upptaget under den reservation, som blifvit afgifven af Herrar Grefve Sparre, Montgomery-Cederhielm med flere.

Min ställning till föreliggande fråga är nemligen densamma, som den var förra året. För mig är i år likasom i fjor härordningen det första, och skattefrågan är endast en för mig sekundär fråga. Som jag nu icke finner den ringaste utsigt gifven i betänkandet att få en förbättrad härordning, så kan jag naturligtvis icke på något sätt vara med om det förslag, som här föreligger till skatteafskrifning, utan måste tvärt om rösta nej till detsamma.

Herr Anderson, Albert: Det förslag till afskrifning å grundskatterna samt rustning och rotering, som nu föreligger, förutsätter icke, hvad grundskatterna angår, någon ökad bevillning på jordbruksfastighet och, hvad lindringen i rustnings- och roteringsbesvären angår, någon förbättring af vårt försvar. Om också denna omständighet af mången må anses utgöra en förtjenst hos förslaget, så kan dock icke jag för min del instämma i den åsigten.

Jag är nemligen lifligt öfvertygad derom, att om man vidtager någon mera genomgripande förändring med en skatt, så är det icke tillräckligt att hafva uppmärksamheten rigtad uteslutande på denna skatt, utan man måste äfven taga i betraktande, hvilka följder detta kan medföra för beskattningssystemet i dess helhet.

Uraktlåter man detta, så skall till slut beskattningssystemet komma att förete de största orättvisor, och detta är också utan tvifvel orsaken till, att vårt beskattningssystem i fråga om den direkta beskattningen i närvarande stund är sådant, som det nu är.

Det kunde väl också icke hafva ansetts annat än billigt, att, då fråga är om en icke obetydlig eftergift af rustnings- och roteringsbesvären, man också hade velat göra något för förbättring af landets

försvar, men jag behöfver ju icke erinra om, hvilket öde denna fråga har fått vid denna riksdag.

Ang. grundskatterna. (Forts.)

Jag har dessutom några anmärkningar att framställa mot några specialbestämmelser i Utskottets förslag. I första punkten heter det, att ränta och kronotionde skola afskrifvas med 10 procent. Då det förut har varit fråga om afskrifning af både räntan och kronotionden, så har man sammanslagit dessa båda skatter och detta för att underlätta sjelfva verkställigheten deraf. Nu har man deremot icke gjort det och sant är visserligen, att en afskrifning det oaktadt kan gå för sig, men jag vill dock fästa uppmärksamheten på, att det här icke är fråga om någon småsak. Vi hafva omkring 60,000 hemman, som hafva mer eller mindre grundskatter att utgöra. Vi hafva dessutom en massa mindre lägenheter. Skall man för dem afskrifva dels på räntan, dels på kronotionden, så blir besväret större och kontrollen blir också i icke ringa grad försvårad. Jag skulle derför hafva önskat, att räntan och kronotionden hade sammanförts till en enda summa.

Vidare ber jag få nämna några ord om det undantag, som har skett för presternas utlagor. Dessa äro visserligen för längesedan i allmänhet omsatta i penningar och till beloppen obetydliga, men undantag finnas dock, och inom några pastorat uppgå de till synnerligen stora belopp. Detta beror derpå, att den gamla gärden icke har blifvit omsatt till penningar utan fortfarande betalats efter markegång och först i senare tider blifvit till penningar omsatt. Denna prestegärd är i afseende å tillkomsten af samma natur som den landtågsgärd, som ingår i räntan, och då synes som det också hade varit rätt och billigt att, om man afskrifver räntan, äfven presternas utlagor varit deri inbegripna.

Vidare saknar jag här en bestämmelse rörande drängespanmålen och hjelpedagsverkena i Färentuna härad. Förhållandet härmed är att hemmansegarne i Färentuna hade i äldre tider vissa arbetsskyldigheter till kungsgårdarne derstädes, och på denna grund åtnjöto de frihet från utskrifning, hvilken förmån äfven kommit dem till godo i afseende å rotering, men dessa arbetsskyldigheter hafva sedan förvandlats till drängespanmål och hjelpedagsverken. Dessa utlagor finnas emellertid icke upptagna i jordeböckerna och äro icke att hänföra till räntan. De kunna icke heller rimligen hänföras till rustnings- och roteringsbesvären. Nu är likväl förhållandet det — och det förmodar jag att den ärade ledamoten i denna Kammare på elfsborgsbänken, som mycket väl känner till förhållandena i Färentuna härad, kan med mig vitsorda — att dessa hemman äro ganska högt beskattade, och om en afskrifning af grundskatterna skall ske, så böra derför äfven dessa hemman åtnjuta afskrifning på dessa utskylder.

På de skäl, jag nu har anfört, kan jag för min del i frågans närvarande skick icke lemna min röst för bifall till Stats-Utskottets förslag, men det är ingalunda derför, att jag anser en reform af vår jordbeskattning obehöflig; tvärtom anser jag en sådan vara alldeles nödvändig.

En ärad talare på östgötabänken meddelade Kammaren upplysningar om säteriernas tillkomst och sade, att de förskrefvo sig från den tid, då de gamle thignarmännen funnos. Så gamla skulle dessa

Ang. grundskatterna. (Forts.)

säterifriheter vara, men den ärade talaren glömde att nämna, att grunden till säterifriheten var personliga tjenstbarheter. Dessa tjenstbarheter hafva under tidernas lopp så småningom upphört, och nu vet jag ingen säteriegare, som för säterifriheten utgör någon personlig tjenst. Samme ärade talare sade vidare, då han talade om utlandets beskattningsförhållanden, att den byggnadsskatt, som förut har omtalats och som finnes i alla civiliserade länder, der det finnes grundskatter, vore obetydlig. Jag ber då få upplysa, att enligt de uppgifter, jag har hemtat ur Maurice Blochs Annuaire de l'economie politique et de la statistique för år 1883 samt Almanach de Gotha för 1884 utgör skatten å hus och byggnader i Preussen omkring tre fjerdedelar af grundskatten på jorden, i Österrike likaledes omkring tre fjerdedelar, i Bayern en tredjedel, i Italien hälften och i Storbritannien är denna skatt mera än en och en half gång så hög som grundskatten.

Häraf finner man, att det icke är några obetydliga summor, som i de utländska stater, der det finnes grundskatter, betalas af andra än jordegarne.

En talare på förmiddagen sade, att grundskatterna äro en klassskatt, och på grund deraf ville han hafva bort dem. Detta är en tanke, som jag för min del finner mycket rigtig, ty antingen måste grundskatterna bort, eller också måste man hafva klasskatter på *alla*. Jag tror dock icke, att klasskatter i sjelfva verket äro något lyckligt beskattningssystem.

Två reservanter i denna Kammare, nemligen Herr Casparsson och Friherre Palmstierna, hafva också uttalat den åsigten, att frågan om jordbeskattningens ordnande på ett så väl för staten som de skattdragande tillfredsställande sätt vore allt för vigtig för att icke kräfva en snar lösning. Deri instämmer jag fullkomligt med dem.

Vidare säga de, att »i sjelfva det rika England, der man likasom i Norge medgifvit grundskattens aflösning, men till dess fulla värde, upptogs ännu i budgeten för finansåret 1876—1877 inkomsten af grundskatten till öfver 1,000,000 £ Sterling eller till omkring $^1/_{70}$-del af samtliga statsinkomsterna». Ja, det öfverensstämmer med verkliga förhållandet. Här har förut talats om att inom andra länder, der man har grundskatter, har man också en skatt på hus och byggnader och i allmänhet näringsskatter. Huru är nu förhållandet hos oss? Vi hafva först en skatt på jordbruket. Då jag räknar hit både grundskatter samt rustningen och roteringen, så får jag en summa af omkring 10 millioner kronor. Vidare utgöres bevillning af jordbruksfastigheter, och uppgår denna till omkring 650,000 kronor. Deremot uppgår bevillningen för annan fastighet samt för inkomst af kapital eller arbete (= allmänna bevillningen) till öfver 3 millioner kronor. Men det är dock att märka, att utaf jordbruksfastigheterna äro statens och kleresiets i allmänhet fria från grundskatter, och samma förhållande är det öfver hufvud taget också med säterier samt rå- och rörshemman. Om jag slår dessa tillsammans, så är det omkring en sjettedel af hela landets jordbruksfastigheter, som egentligen äro fria från grundskatterna, och lägger jag ytterligare till frälsehemmanen, som i allmänhet äro lägre beskattade än öfriga hemman, så blir resultatet att det är två tredjedelar af Sveriges fastigheter, som bära det hufvudsakliga af

grundskatterna. När man då betänker, att mellan dessa fastigheter, som bära den hufvudsakliga bördan af grundskatterna, fördelningen är mycket ojemn, så skall man finna, att det icke är underligt, att missnöje med grundskatterna har uppstått och råder i landet. Ett sådant missnöje finnes verkligen också i Storbritannien, oaktadt man der äfven har en byggnadsskatt, och oaktadt grundskatterna der endast utgöra omkring en sjuttiondedel af samtliga statsinkomsterna. Huru kan man då förvåna sig öfver att ett sådant missnöje råder hos oss och allt skarpare framträder, då grundskatterna här utgöra en åttondedel af samtliga statsinkomsterna och då dertill kommer, att vi här icke hafva något som motsvarar byggnadsskatten i England? *Ang. grundskatterna.* (Forts.)

Men då blir frågan: huru skall man gå till väga för att reformera grundskatterna? Jo, säga de reservanter jag nyss nämnde, man skall företaga en utjemning, och vidare anföra samme reservanter, att för att verkställa en sådan utjemning äro här redan betydliga förarbeten undangjorda. Deribland nämnes först det nu till afslutning sig närmande skiftes- och afvittringsverket. Hvad afvittringsverket beträffar, så berör det såsom bekant endast de norra länen och har derför endast för denna del af landet någon betydelse. Laga skifteshandlingarna deremot, som nu finnas upprättade, angå nästan hela landet, och hvad graderingen dervid beträffar, så måste jag medgifva, att den blifvit mycket omsorgsfullt gjord, i synnerhet som hvarje delegare dervid haft tillfälle att bevaka sin rätt. Vi måste dock komma i håg, att graderingen inom ett skifteslag icke står i öfverensstämmelse med graderingen inom ett annat, ty en lika god jord, som i ett skifteslag utgör graden n:o 1, kan i ett annat skifteslag utgöra n:o 3 o. s. v. Vidare nämnas de jordbruksstatistiska arbetena. Dem känner jag för min del icke så noga till, men det är ju möjligt, att de kunna lemna en väsentlig och god ledning vid uppskattningen af fastigheternas värde. Hvad åter beträffar bevillnings- och taxeringskomitéernas utredningar, så kunna de visserligen inom de *små* distrikten vara rätt tillförlitliga, men går man till de *stora* distrikten, så finner man att olika grundsatser vid uppskattningen kunna göra sig gällande i synnerhet mellan de olika länen, der ingen öfverordnad myndighet finnes, som kan jemföra och rätta skiljaktigheterna.

Det pågående ekonomiska kartverket visar visserligen arealen af de särskilda jordslagen, men det har inga graderingar och lider för öfrigt af det felet, att förändringar så lätt inträffa genom uppodling eller torrläggning af mark, så att man icke kan lita på dess uppgifter för en sådan åtgärd som den här ifrågavarande.

Reservanternes mening om en utjemning har redan förut blifvit bemött och derom skulle väl icke vara mycket att ytterligare säga, men jag anhåller likväl att få anmärka, att det icke går an att helt kategoriskt ålägga en egare till skattskyldig egendom att aflösa ett visst belopp af sin skatt, ty först och främst utgöra grundskatterna icke någon uppsägbar fordran, och för det andra skulle det kunna hända, att man derigenom bragte egaren till en sådan egendom i ekonomisk ruin. Skall åter aflösningen blifva fakultativ, då blir följden ingen annan än den, att de låta bli att lösa sig frie, så vida man icke ställer aflösningen så lågt, att staten får ingenting.

Ang. grundskatterna. (Forts.)

Frågan om en sådan utjemning har också flera gånger varit före. Kongl. Maj:t har bland annat i nådigt bref af den 6 November 1860 sagt, att jordens friköpande från grundskatt icke kan åläggas någon samt att, om någon förändring skall ske med grundskatterna, det är bäst att de helt och hållet försvinna. Kammarkollegium och Statskontoret, som afgåfvo utlåtande öfver det komitébetänkande, som år 1867 afgafs af särskilde komiterade rörande grundskatternas inlösande, yttrade bland annat: »Vid tillämpningen skulle också en sådan de skattskyldige icke ålagd utan endast medgifven aflösning, antingen den blefve partiel eller fullständig, medföra många svårigheter och invecklade förhållanden, deribland äfven den, att då de flesta hemmanen äro klufna i mindre delar, blefve, i det fall att icke alla åboarne utan blott en eller annan bland dem friköpte sin andel, det omöjligt att utan föreskrift om jordeböckers upprättande efter helt andra grunder än de hittills följda utreda förhållandet, helst åboarne å särskilda hemmansdelar kunna hafva lika namn». Men äfven om man nu oaktadt allt detta skulle lyckas komma derhän att få de skattskyldige att lösa sig frie för en viss del af sin grundskatt, och staten finge in ett kapital derför, så hemställer jag, huru vida det vore lämpligt att gifva säteriegarne detta kapital för att de skulle åtaga sig en grundskatt, eller om det icke vore med statens intresse mera förenligt, att staten för det erhållna kapitalet inköpte egendomar och utarrenderade dem. Hvilken åtgärd man än må vidtaga med grundskatterna, så qvarstår dock alltid det faktum, att de äro gamla och hafva invuxit i våra förhållanden, så att någon allt för hastig ändring icke bör med dem vidtagas, utan en sådan måste ske efter hand och så småningom. Felet med våra grundskatter är, att de äro och länge hafva varit fasta och orubbade. En tysk författare uppställer — och detta med rätta — såsom den första grundsats i afseende å beskattningen, att ingen direkt skatt bör uppställas såsom absolut och oföränderlig, den bör och får icke afsluta sin utveckling.

Herr Dahl: Då de långvariga diskussionerna om grundskatterna och härordningen under förra riksdagen togo i anspråk så stor del af representationens tid och arbetskraft, att andra samhällsvigtiga frågor måste undanskjutas, hoppades man i år allmänt i landet, att något stillestånd skulle inträda och någon ro beredas åt de af förra årets förhandlingar upprörda sinnena. Så mycket mera skäl tycktes härtill förefinnas, som det icke gerna kunde antagas, att inom Riksdagens Kamrar ett återupptagande af den nyss afslutade striden skulle få en annan utgång än efter möjligen en ny valperiods inträdande och sedan andra krafter derigenom tillförts Riksdagen. Men ifvern ifrån ett visst håll inom representationen att få den åtrådda reformen åtminstone inledd på ett sätt, som vore för framtiden löftesrikt och bindande har, såsom det synes, öfvervunnit äfven de mest grundade betänkligheter, och det ser nästan ut, som om en och annan befarade, att ett uppskof skulle kunna afklippa möjligheten att få personligen verka för dessa stora och vigtiga ekonomiska intressens genomdrifvande, som på samma gång utgöra kärnpunkten i reformen och så att säga segerlönen för dess genomförande. Så som jag ser saken, kan jag icke annat än

beklaga, att dessa stridsfrågor från förra året nu åter kallats till lif; men då vi under loppet af flera år varit i tillfälle att inom riksdagen höra och läsa nästan allt, som kan sägas för och emot grundskatternas afskrifning, torde det knappast vara möjligt att i saken yttra något, som icke vore en omsägning eller ett upprepande af det redan förut sagda. Det är derföre, såsom mig synes, både en skyldighet och en rättighet att nu uttala sig helt kort, oaktadt frågan är af stor betydelse både ur politisk och ekonomisk synpunkt. *Ang. grundskatterna.* (Forts.)

Jag har alltid varit af den åsigten, att det vore ett vådligt missgrepp att medgifva afskrifning af den grundskatt, som hvilar på den fasta förmögenheten. Tider kunna komma, då ett sådant tillvägagående kunde befinnas ganska olycksbringande. Visserligen finna vi, huru Utskottet för sitt förslag har sökt ett stöd i den lyckliga ställning, som våra statsfinanser för närvarande förmenas kunna framvisa, men, mine herrar, den mera klarsynte sluter af flera tecken, att dessa förhållanden rätt snart kunna undergå betydliga förändringar, alldenstund det allenast har varit en exempellöst uppjagad import med deraf härflytande ofantlig stegring i våra tullintrader, som hufvudsakligast åt våra statsfinanser förlänat en så blomstrande ställning. Vida klokare och för landets befolkning i dess helhet lyckligare skulle derföre enligt mitt förmenande vara att medgifva en annan nedsättning, nemligen just i de orimligt stora *indirekta* skatterna, hvilka årligen uttagas i de så kallade finanstullarne på åtskilliga förbrukningsartiklar, som nutidens lefnadsvanor gjort äfven för den stora allmänheten till verkliga nödvändighetsvaror. En sådan eftergift skulle i lika mån vara alla folkklasser till gagn och den skulle äfven kunna, om behofvet i framtiden så fordrade, åter tagas tillbaka, hvaremot ett efterskänkande af grundskatterna blott komme en enda klass till godo, en klass som i allmänhet icke kan sägas tillhöra de obemedlade, och tillika innefattade en eftergift af skatt, som icke kunde, äfven om behofvet kräfde, i framtiden tagas tillbaka eller återvinnas till det allmänna. Likaså visst som jag derföre är öfvertygad om, att det för närvarande icke kan sägas vara orättvist att utkräfva grundskatterna, lika villig är jag att erkänna befogenheten af de ofta hörda klagomålen deröfver, att dessa skatter äro ojemnt fördelade och sålunda kunna i rätt många särskilda fall kännas obilligt tryckande. Vårt land är ju, såsom flere talare förut i dag visat, icke allena stående i fråga om så beskaffad skatteform; men lyckligt hade varit, om vi i tid varit betänkte på att söka åvägabringa en jemnare fördelning af dessa skatter, ty vi hade derigenom kanske undgått många af de obehag, som senaste riksdagsförhandlingar föranledt. Denna fördelning hade bort och kunnat ställas i sammanhang med åtskilliga andra reformer i socialt hänseende, som senare tiders erfarenhet visat vara hos oss oundgängliga.

Sålunda vill jag gerna ansluta mig till den reservation, som af Herr Casparsson är afgifven, och med anslutande dertill yrkar jag afslag på Stats-Utskottets betänkande i förevarande punkt.

Friherre Klinckowström: Jag skall söka fatta mig mycket kort, lika kort som Stats-Utskottet gjort beträffande uppställande af motiv till denna punkt.

Ang. grundskatterna. (Forts.)

Det hade enligt mitt förmenande varit lyckligt, om Stats-Utskottet velat lyssna till hvad en ledamot i Andra Kammaren, nemligen Herr J. Andersson i Häckenäs, sagt i sin motion beträffande denna fråga. Han önskade nemligen en *skrifvelse* till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande till nästa Riksdag af en fullständig afskrifningsplan. Utskottet deremot har åtagit sig att på fri hand förorda en afskrifning. Men de svårigheter, som en sådan afskrifning förorsaka, hafva af Kammarens i dessa frågor må hända mest kunnige ledamot redan förut blifvit framvisade, och jag delar i allo hans åsigt derutinnan.

Det har blifvit sagdt och är af flere talare påvisadt, både af dem som varit för och dem som talat emot förslaget, att det nu vore en så fördelaktig konjunktur för afskrifning af 10 procent, och att statsverkets nuvarande ställning vore så gynsam, att det skulle vara särdeles fördelaktigt att nu verkställa densamma. Men Grefve Mörner har redan ganska sant yttrat, att oaktadt det tyckes vara icke obetydliga besparingar hos statsverket, och icke obetydliga öfverskott äro att förvänta till nästa statsreglering, så skönjes ändock af vissa tecken i våra betydligaste statsinkomster, att dessa tyckas vara på nedgående; och, mine herrar, om det endast vore fråga om att för *en* statsreglerings-period skänka 10 procent åt de skattdragande, ginge det väl ändock an; men meningen är att efterskänka dessa 10 procent för all framtid, och hvem kan svara för att statens inkomster skola tillåta detta utan svårighet eller ökade skatter. Jag tror det icke, och detta är en af de orsaker, hvarför jag icke med min röst kan biträda denna afskrifningsplan.

En annan och icke ovigtig, som af Friherre De Geer och Herr Bergström redan har blifvit påvisad, är den, att Stats-Utskottet i sitt förslag till kläm sagt: »att Riksdagen måtte besluta». Denna fråga, mine herrar, är enligt min fulla öfvertygelse icke af beskaffenhet att Riksdagen deröfver *ensam* kan besluta, och vid sådant förhållande, när den andra statsmaktens medgifvande måste ifrågakomma för att saken skall hafva framgång, brukar Riksdagen alltid sätta: »*för sin del besluta*». Det har visats af åtskilliga och äfven af de herrar ledamöter af Stats-Utskottet, som tillhöra majoriteten i denna Kammare, blifvit sagdt, att det vore af mindre vigt och betydenhet, och att när denna fråga afgjorts af begge Kamrarne samt derefter kommer till Kongl. Maj:t, kunde Kongl. Maj:t derpå fästa det afseende, som han tyckte. Men den saken är icke så obetydlig, ty jag befarar att under hela detta uteslutande af orden »för sin del» ligger ett begär att draga denna fråga under gemensam votering. Komme det att lyckas, då skulle hädanefter alla ordinarie statsinkomster komma att sättas under Riksdagens ensamma beslutanderätt och att afgöras genom gemensam votering. Herrarne torde påminna sig, att jag för min del icke har något omot gemensamma voteringar; tvärtom vinner jag ofta mina syften på den vägen, men jag finner att hvad som är rätt bör vara rätt, och jag anser att Riksdagens *ensamma* beslutande öfver de ordinarie statsinkomsterna vore en inskränkning på Kongl. Maj:ts makt och derom vill jag icke vara med, och derför anser jag det vara ytterst vigtigt, att här hade blifvit sagdt att »Riksdagen för sin del» ville besluta. Jag är eljest icke den, som vill att Riksdagen skall hafva

makt; tvärtom har jag senast vid denna riksdag afgifvit en motion i denna fråga, som, om den hade blifvit af Riksdagens flertal bifallen, skulle hafva skaffat Riksdagen all den makt, som den hade behöft för att Riksdagens majoritet skulle kunna genomdrifva sina fosterländska syftemål, och detta på *grundlagsenlig* väg; men att göra det på en alldeles laglös väg, dermed vill jag icke hafva något att skaffa. *Ang. grundskatterna.* (Forts.)

Man har här sagt att om man nu gör denna skänk af 10 procent, skulle möjligen yrkandet på en fullständig afskrifning af grundskatterna låta tala med sig och icke blifva så bjert framträdande i framtiden. De talare, som inbillat sig detta, misstaga sig, enligt min öfvertygelse, mycket. Min tro är att detta endast är en liten smakbit, som icke kommer att borttaga aptiten efter mera hos dem det rörer.

För min del vill jag här högtidligt förklara att, på samma sätt som jag allt redan år 1875, då jag blef riksdagsman, genom tryckta afhandlingar förklarat och sedermera såsom riksdagsman i flerfaldiga motioner och yttranden inom denna Kammare upprepat, jag är en varm vän af grundskatternas afskrifning, emedan jag anser den vara både rättvis och billig, och jag anser den vara görlig att åstadkomma, om man vill. Denna fråga kan på den ståndpunkt, den nu befinner sig icke anses annat än såsom en tidsfråga, och min öfvertygelse är, att den både kan och måste ske; men här är ju nu icke fråga om detta. Det betänkande, som här föreligger, vill jag kalla ett grundskatteafskrifningsmissfoster, som Stats-Utskottet och Andra Kammarens majoritet kommit och inbjudit Första Kammaren att stå fadder åt, men jag vill icke alls hafva med detta missfoster att skaffa och derför kan jag icke hörsamma denna inbjudning.

Det har af en talare, Herr Anderson, blifvit nämndt om skatteförhållandena i Färentuna härad. Det är det härad, som jag tillhör, och jag känner noga till förhållandena dermed samt kan vitsorda hans uppgifter; men denna beskattning är af så invecklad art, att man icke vet om den skall räknas till roteringsfrågan eller till grundskattefrågan. Derför hade jag ämnat spara den till rust- och roteringsfrågan förekom, men då den nu af Herr Anderson blifvit väckt, vill jag endast med några få ord nämna om densamma, på det att herrarne måtte få se ett exempel på de många orättvisor och det myckna våld, som sammanhänger med våra grundskatter. Denna skatt är synlig så långt tillbaka i tiden som under Sturarnes dagar och kanske förr, då de dåvarande Färentuna hemmansegare, frälse — märk väl äfven frälse — skatte och krono blefvo ålagda att, utom sin vanliga ränta eller ordinarie grundskatt, utgöra dagsverksskyldighet till kungsgården. Det blef ganska plågsamt för dessa stackars hemmansegare, hvilkas hemman voro fördelade i åttonde- och sextondedelar, att fullgöra in natura sin dagsverksskyldighet till kungsgården, hvarföre de begärde en förändring derutinnan. Redan innan denna förändring skedde, nemligen år 1617, förklarade Gustaf II Adolf, att de skulle vara fria från utskrifning, derför att det var en så stor fördel för kungsgården, som beboddes af den Kongl. familjen, att hafva dessa dagsverken för skötande af den stora kungsgårdens jordbruk och trädgårdar. De skulle dock ingalunda vara befriade från grundskatter. När sedan indelningsverket under Carl XI kom till stånd, ansågs denna dags-

Ang. grundskatterna. (Forts.)

verksskyldighet så stor, att det var obilligt ålägga detta härad, då uppgående till 157 skattskyldiga hemman, någon rotering. Redan 1640 hade dagsverksskyldigheten i Färentuna härad af skattehemmanen blifvit så svår, att den, med höga vederbörandes medgifvande, fick utbytas mot en ständig tjenstepersonal för kungsgårdens skötande, bestående af en fogde och tolf drängar, och för att aflöna dem ålades hvarje skattskyldigt hemman, både frälse, skatte och krono, en afgift af två tunnor spanmål och $^1/_3$ daler silfvermynt årligen per hemman. Detta är upphofvet till den s. k. *drängspanmålen*. Så fortgick det, men 1723 var det en brist i hofhållningskassan — det var under frihetstiden, då den Kongl. familjen hölls mycket strängt efter i penpenningväg — och då fann en fiffikus på det rådet att indraga dessa tunnor spanmål med afgiften till hofhållningskassan eller hofförvaltningen, och drängarne samt fogden afskedades. Men detta kunde naturligtvis icke gå länge. Detta skedde åren 1723—1725. Redan 1732 fann man nödigt att hafva några dagsverksskyldige armar för kungsgårdens skötsel. Hvad gjorde man då? Jo, man sade åt dessa skattskyldige hemman: nu skolen I åter börja med dagsverksskyldigheten eller aflösa den med en årlig skatt af 4 öke- och 8 mansdagsverken per hemman. Då beklagade sig naturligtvis desse skattskyldige, men det hjelpte icke utom, mina herrar — märken väl — för *frälsehemmanen*. Desse hemmansegare voro förnäme och mäktige herrar, som sutto i Konungens råd eller såsom presidenter i Kammarkollegium eller andra verk och för sina frälsehemman förklarade: det göra vi icke, ty vi hafva redan betalat våra skatter, och vi gå icke in på att betala mera. Ja, de blefvo då frie, men de andra, som hade sina krono- och skattehemman delade och styckade, och som bestodo af mindre hemmansegare och bönder, de fingo fortfarande betala den nya afgiften till kungsgården; och detta är upphofvet till de s. k. *hjelpedagsverkena*. Således hafva de år för år fått två gånger betala samma skatt. När sedermera reduktionen af skatterna skedde eller med andra ord dagsverkena utbyttes mot vissa penningsummor, blef likaledes drängspanmålen förvandlad i penningar.

Jag har velat i största korthet nämna detta. Jag har vidlyftigt beskrifvit dessa förhållanden i en bok, om grundskatterna och indelningsverket, som jag utgaf år 1875 och der de återfinnas å pag. 35 och följande. Jag har nämnt detta såsom ett exempel på det våld och de stora orättvisor mot fattiga skattdragande, som i forna tider egde rum och för att visa de svårigheter, med hvilka det är förenadt att nu ställa allt detta till rätta. Och att denna sak icke kan helt och hållet glömmas bort, tager jag för afgjordt med den kända rättvisa, som besjälar både riksdag och regering. Det finnes omkring 100 hemman, der ingen rotering eger rum, och der ingen nummer kan åsättas; och det är derföre svårt, att, såsom Stats-Utskottet här gjort, på rak arm bestämma om en så vidlyftig fråga. Det var derföre, som jag i likhet med andra ledamöter förut, oaktadt jag instämmer med Herr Montgomery-Cederhielm i grundsatsen, att grundskatterna böra afskrifvas, emedan det är rättvist, billigt, görligt och politiskt klokt, likväl icke kan biträda den *form* för afskrifning, som af Stats-Utskottet blifvit föreslagen, först och främst derföre att den träder för när

Kongl. Maj:ts höga rätt att jemte Riksdagen bestämma om grundskatterna, så att icke Riksdagen honom ohördan kan öfver dem förfoga, och vidare derföre att detta förslag verkligen icke är så moget, att jag skulle vilja med min röst förorda detsamma. Det har under debatten i denna fråga mycket framhållits rättvisan eller faran af en *fullständig* grundskatteafskrifning, jemte följderna deraf. Men det synes mig vara alldeles öfverflödigt; ty detta förslag står alldeles enstaka, och statsmakterna, om de skulle bifalla detsamma, hafva icke dermed förbundit sig att aflyfta de 90 återstående procenten af grundskatterna. Jag anser förslaget således vara alldeles otillräckligt, otillfredsställande och olyckligt; och jag beklagar att Andra Kammarens majoritet bitit på den kroken och med uppräckta händer velat taga denna — jag må säga — almosa, i stället för att den bort hafva endast rättvisa att påyrka. Och den måste nog snart beviljas. I det skick, hvari frågan nu befinner sig, nödgas jag, oaktadt vän af grundskatternas afskrifning, likväl yrka afslag å Stats-Utskottets förslag. *Ang. grundskatterna.* (Forts.)

Herr Carlheim-Gyllensköld, Theodor: Vid denna sena timme vill jag endast i korthet tillkännagifva, att jag hör till dem, som yrka bifall till Utskottets förslag. Jag gör det derföre, att en orättvisa icke kan upphöjas till rättvisa, på den grund att den blifvit gammal, och äfven derföre att grundskatternas afskrifning synes mig vara politiskt klokt. Jag skall icke längre upptaga tiden utan inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Om här vore fråga om, huru vida i allmänhet grundskatter skulle finnas eller ej, så vore vi kan hända lätt nog på det klara med hvarandra, emedan det icke lärer vara något tvifvel om att fast egendom, vare sig på landet eller i stad, är lika godt beskattningsföremål som något annat. Men frågan gäller icke detta, och ej heller kan det vara skäl att mycket tala om utjemning af grundskatter, emedan den strid, som inom vårt samhälle pågår, icke rör en så liten del af frågan. Denna strid gäller icke grundskatter i allmänhet, utan de nu bestående grundskatterna, dem en framstående talare betecknade såsom påminnande om forna tiders orättvisor och förtryck. Man invänder ofta, att grundskatterna numera iklädt sig egenskapen af räntor. Detta påstående kan visserligen få ett slags teoretiskt berättigande, men eger icke giltighet inför någon som helst verklig och praktisk pröfning, och man blir alltid skyldig svaret på den frågan: i hvilket ögonblick var det, som grundskatterna, hvilka ostridigt från början voro skatter, upphörde i denna sin egenskap och blefvo räntor? Argumentet kan följaktligen låta bra i dens öron, som uttalar det; men det verkar icke ett grand på dem, som hafva en motsatt åsigt. De nuvarande innehafvarne af de hemman, på hvilka grundskatterna hvila, anse sig hafva från de förra innehafvarne ärft de forna orättvisorna och anspråken på upprättelse härför. Sådant må vara rätt eller orätt; men ett obestridligt faktum är, att uppfattningen nu en gång är sådan, och denna kan icke tillintetgöras genom något slags argumentation. Följden af denna uppfattning å ena sidan, och det envisa motståndet å den andra, har blifvit att hela vårt samhälle

Ang. grundskatterna. (Forts.)

uppröres af frågan om grundskatterna, och att denna fråga användes såsom utgångspunkt för alla våra partistrider, och innan den frågan blifvit undanröjd, så att hon icke längre kan användas i sådant syfte, förr inträder icke samdrägt inom svenska samhället.

Dessutom finnes en annan sida af grundskatterna, som gör deras afskaffande önsklig, men hvarom man, besynnerligt nog, föga eller ingenting talar, nemligen den skada dessa skatter göra genom det otympliga kameralväsen, som af dem är en nödvändig följd, med hela denna hemmansindelning, på grund hvaraf den svenska jorden nu icke kan styckas efter omständigheter och beqvämlighet, utan måste fördelas på och tillhöra vissa imaginära storheter, som kallas hemman och hemmansnummer.

Med denna uppfattning kunde det väntas, att jag skulle biträda det förslag, som nu är framlagdt af Stats-Utskottet; men jag kan det icke. Jag kan nemligen icke dela den förhoppningen att, med bifall till en afskrifning sådan som den ifrågavarande, anloppet mot grundskatterna skulle afstanna, och den splittring, som af dem härflyter, skulle blifva mildrad i väsentlig mån. Jag tror icke, att de olägenheter i detta afseende, som grundskatterna medföra, komma att upphöra, förrän beslut fattats om borttagande af den sista skärfven af grundskatterna. Jag vill tänka mig, att man nu beslöte afskrifning af $^1/_{10}$-del. Det lider intet tvifvel, att anloppen mot de återstående $^9/_{10}$-delarne skulle genast börja samt oupphörligt återkomma riksdag efter riksdag. Jag måste dock antaga, att Första Kammaren skulle ega motståndskraft åtminstone under fem år, hvarefter den andra tiondedelen blefve afskrifven. Så komme ordningen till tredje tiondedelen med samma strider och samma utgång, och så vidare, till dess att man slutligen funne hvad som återstode icke vara vidare att hålla på, utan utfärdade en lag på en gång om afskrifning af återstoden. På sådant sätt komme emellertid striden om grundskatterna att fortgå en ganska lång följd af år, och efter min innerliga öfvertygelse tål vårt samhälle icke vid ett så långt uppskof med denna frågas afgörande och dermed förknippade partistrider. Vi hafva redan lekt allt för länge med elden, och vi måste sluta dermed, innan hela huset står i låga. Då nu i en så brännande fråga man bör kunna ställa det anspråk på regeringen att derifrån få skyndsamt och om möjligt redan till nästa riksdag emottaga ett genomtänkt och genomarbetadt förslag om grundskatternas successiva men fullkomliga afskaffande, vill jag för min del, ehuru jag ytterst ifrigt önskar, att så snart som möjligt striden om grundskatterna måtte på ett tillfredsställande sätt bringas ur verlden, i sakens nuvarande skick yrka afslag å Utskottet förslag.

Herr Björnstjerna: Jag hade icke tänkt deltaga i denna debatt, men den har tagit en sådan utsträckning, och yttranden hafva derunder blifvit fälda af sådan beskaffenhet, att jag deraf blifvit uppkallad att begära ordet. Jag lofvar dock att icke blifva lång. Jag hade gjort ungefär samma uträkning som min vän här bakom mig, angående den eftergift, som den ifrågasatta grundskatteafskrifningen innebär, men dervid kommit till ändå lägre siffror än han och funnit, att det skulle utgöra en skattelindring af högst 12 kronor för hvarje hemman eller

75 öre för hvarje $^1/_{16}$ hemman. Med detta vill man lindra det betryck, som dessa hemmansegare påstås vara underkastade. De små hemmansdelsinnehafvarne skulle dock må hända hafva större fördel af kaffetullens nedsättande, hvilken derjemte skulle komma äfven den arbetande klassen och de fattige till godo och icke blott jordegarne. Jag är en varm vän af vårt jordbruk och dess idkare, men tror icke, att deras betryck kan i nämnvärd mån lindras på detta sätt, icke ens genom hela grundskattens afskrifning. *Ang. grundskatterna.* (Forts.)

Sådant kan endast ske genom åtgärder, som kunna höja vårt lands produktionsförmåga, öka dess välstånd och sätta oss i stånd att föda en större befolkning samt hämma den emigration, hvaröfver man klagar. Men detta åstadkommes icke genom en afskrifning af 12 kronor af grundskatterna på hvarje hemman. Den enda vinsten häraf kommer de nuvarande innehafvarne af hemmanen till godo, men när dessa sälja sina hemman, få efterträdarne betala dem så mycket högre och komma sålunda i alldeles samma belägenhet, hvaröfver nu klagas. Grundskatterna hafva redan blifvit i väsentlig mån afskrifna genom den ränteförvandling, som skedde 1869. Jag skall i det hänseendet anhålla att få uppläsa några siffror ur skattekomiténs betänkande.

Från 1844 till 1858 stego kronans ränta och tionde från 4,776,000 kronor till 6,423,000 kronor eller med 1,648,000 kronor, eller med omkring 2 procent årligen. Oaktadt tillämpningen från sistnämnda år af skatteförenklingen samt qvarn- och sågräntans afskaffande år 1864 fortfor kronans inkomst af ränta och tionde att stiga till år 1870, då sammanräknade beloppet deraf utgjorde 6,801,000 kronor. År 1871, då den år 1869 beslutade skatteomsättningen första gången tillämpades, minskades samma inkomst med 688,000 kronor, eller till 6,113,000 kronor, och år 1880 hade den ytterligare sjunkit till 6,009,000 kronor.

Om inga eftergifter medgifvits, utan till följd af räntepersedlarnes allt jemt stigande värde, samma tillväxt fortfarit som åren 1844—1858, eller omkring 2 procent årligen, borde ränta och tionde år 1880 hafva uppgått till minst 9,000,000 kronor eller 50 procent mer än nu.

Således ser man, att de skattdragande verkligen hafva genom denna förvandling redan besparat 33 procent på grundskatterna. Det går ganska fort genom varuprisernas stigande och penningens fallande, och denna afskrifning går i sjelfva verket så hastigt, att om hundra år, så framt grundskatterna få bestå, skall man knappast veta af dem. Man säger, att skatten bör afskrifvas, när statens tillgångar det medgifva; man har talat om våra stora besparingar och att vi nu skulle vara i ett sådant välstånd, att vi kunna efterskänka en del af dessa grundskatter. Mine herrar, det är dock icke mer än två år sedan vi betalade tilläggsbevillning, och en icke oväsentlig del af dessa besparingar, som man nu anser vara en ordinarie statsinkomst, utgöres just af denna tilläggsbevillning. Jag kan således, för min del, icke finna, att statens finanser äro i en så lysande ställning, att vi hafva råd att göra sådana eftergifter.

På förmiddagen yttrades af åtminstone tvenne talare, att de ville medgifva det nu begärda, men under förutsättning, att det icke blefve ett prejudikat för framtida fortgående i samma rigtning. Jag skulle önska, att jag kunde tänka lika fromt om mina medmenniskors oegen-

Ang. grundskatterna. (Forts.)

nytta, men kan det ej, utan är fullt öfvertygad att, på sätt min ärade granne nyss yttrade, tvärt om detta medgifvande nu skall vara en ny maning att gå på och begära allt mera afskrifning af grundskatterna och indelningsverket, och sedan dessa på så sätt småningom försvunnit, skall man icke nöja sig dermed utan gå ännu längre och fordra, att staten skall öfvertaga presterskapets aflönande, folkskolornas underhåll, väghållningsskyldigheten och alla andra onera, som nu hvila på jorden. Kanske skall det komma att inträffa här, som vi sett för några dagar sedan hända i Österrike, der åtta tusen bönder inkommit till regeringen med petitioner att hypotekslånen måtte afskrifvas. Jag finner detta på intet sätt mer orimligt, då hypotekslånen lika mycket tynga på jorden som grundskatten; man måste punktligt betala räntan, jordens värde faller till följd af hypotekslånen lika väl som till följd af grundskatterna. Fördelen är på dessa senares sida, ty jordegaren behöfver der icke återbetala kapitalet utan endast räntan.

När jag fick detta betänkande, tyckte jag mig igenkänna en gammal bekant. Alla de lindringar, som Kongl. Maj:t år 1877 föreslog för grundskatterna och indelningsverket, återfinnas här. Men *ett* saknas, tanken på vårt försvar. Denna tanke, som borde vara den främsta för hvarje fosterlandsvän, har här ingen plats. Målet är icke nu som då att genom dessa eftergifter vinna åtminstone någon förbättring i vårt försvar utan endast att bereda egarne till den skattskyldiga jorden en obetydlig ekonomisk fördel. Ett annat saknas här äfven, som fans i 1877 års förslag, nemligen införandet af likställighet mellan jordfastighetsbevillningen och bevillningen efter II Artikeln. Man har mycket noga utplockat och bibehållit allt, som var till jordbrukarens fördel, men allt annat har man på det sorgfälligaste aflägsnat. Jag hörde med vemod mer än en gång förliden riksdag: »hvarför skola vi köpa oss fria från indelningsverket och grundskatterna genom att åtaga oss nya bördor för försvaret? Vi skola nog få bort både grundskatter och indelningsverk i alla fall». Det är denna taktik man nu vill genomföra, och man synes vid denna riksdag, liksom på trots från den sidan, tyst hafva öfverenskommit att så mycket som möjligt afslå alla anslag till försvaret, oaktadt tillgångarne äro så stora, som de för närvarande äro. Skulle nu Första Kammaren frångå den ståndpunkt, den hittills har intagit, derför att man detta år velat göra mindre än någonsin för försvaret, så vore det besynnerligt. Första Kammaren har vid flera föregående tillfällen ådagalagt, att den är färdig att göra betydliga eftergifter å både grundskatterna och indelningsverket, *om* man i stället vill göra något för landets försvar. Detta har varit så mycket mera hedrande för Kammaren, som många af Kammarens ledamöter, hvilka i ett sådant beslut deltagit, skulle sjelfva hafva vunnit ganska väsentliga ekonomiska fördelar genom att biträda ett förslag sådant som nu föreliggande. Jag är öfvertygad och förtröstar uppå, att Kammaren äfven nu skall vidhålla samma åsigt, som den hittills har följt, och icke, utan att något blifvit gjordt för vårt försvar, medgifva någon afskrifning af grundskatterna. Jag yrkar afslag på Stats-Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Spånberg: Grundskattefrågan har så många gånger förut blifvit debatterad i riksdagen, att jag för min del endast skall angifva min ståndpunkt till frågan. Jag hade helst önskat, att både försvars- och skattefrågorna på en gång blefve afgjorda, men då detta misslyckades sistlidne riksdag, så ser jag ej, hvarför man icke nu kunde slå in på de partiella reformernas väg och försöka att på det sättet nå målet. Äfven anser jag, att grundskatterna äro, hvad deras namn antyda, en skatt. Fastän länge utgjorda, kan jag icke finna, att de hafva frångått denna sin natur, äfvensom jag håller före, att Riksdagen har både rättighet och skyldighet att afhjelpa det otidsenliga sätt, hvarpå dessa skatter utgå. Det har blifvit en mycket starkt utpreglad mening i landsorten, att Första Kammaren icke vill en rättvisare skattefördelning, men är mera liberal, då det är fråga om fördelning af de medel och anslag, hvartill de bättre lottade klasserna i samhället mindre bidraga i förhållande till sin förmåga. Nu hafva vi ett lämpligt tillfälle att visa, huru falsk denna åsigt är. Jag skall icke längre uppehålla Kammarens tid, utan ber att få förena mig med dem, som yrkat bifall till Stats-Utskottets förslag i förevarande punkt.

Ang. grundskatternn. (Forts.)

Herr Wallenberg: Jag skulle vilja erinra den siste talaren, som utkastade den tillvitelsen, att Första Kammaren skulle gynna de bättre lottade i samhället på de mindre bemedlades bekostnad, derom att ett sådant uttalande saknar all grund, samt att han dermed ingalunda åstadkommit något bevis. I Stats-Utskottets föreliggande betänkande finnes en strof, som säger, att det nu finnes tillgångar i statskassan till denna afskrifning, och att det är på den grund, som Utskottet har förordat den. Ja, det är visserligen sant, att det finnes tillgångar, men är det klokt och försigtigt att af sådana tillfälliga tillgångar, som hafva uppkommit af de mest rörliga skattetitlar, hvilka kunna stiga och falla nära nog lika hastigt som barometern, grunda borttagandet af en *ordinarie* inkomst? Huru har för öfrigt dessa tillgångar vuxit till den siffra, de nu hafva? Jo, på det sättet, att Riksdagen vägrat anslag till en ordnad intendentur, derför att soldaten på roten kan föda sig sjelf på torpet och af sitt arbete; intendenturen afser deremot att sörja för hans förplägning, då han är inkallad i tjenstgöring. Oaktadt man bifallit en träng, har man icke velat bevilja anslag till byggnader, som för densamma likväl förklarats oumbärliga. På så sätt har man fått öfverskott, men jag kan icke på sådana rent tillfälliga öfverskott beröfva staten en permanent inkomst. Det har för mina öron kommit, att Stats-Utskottet temligen illa medfarit åttonde hufvudtiteln, oaktadt densamma af regeringen varit behandlad nästan som ett fattigvårdsärende. Om nu dessa öfverskott hade blifvit använda på det sätt, att man dermed hade minskat statsskulden och således minskat de årliga annuiteterna, som utgå till statsskulden, då hade det varit ett sätt att försäkra sig om en minskad utgift under kommande år. Men det har man icke gjort, utan man skall sedermera söka efter medel att fylla den brist, som uppkommer. När man för öfrigt ser efter, huru man förlidet år sökte efter skatteinkomster och hotade med att tillgripa den beklagligaste af alla skatteinkomster, nemligen skatten på verksamheten, i stället för på verksamhetens resultat, så tror jag icke det

Ang. grundskatterna. (Forts.)

vara värdt att för mycket rosa ett tillfälligt öfverskott, som mycket snart kan utjemnas. En ärad talare har redan fäst uppmärksamheten på, att under detta års första qvartal redan visat sig en väsentlig minskning på de rörliga skattetitlarne, och för mina ögon te sig endast knappa inkomstkällor för vår storslöjd och andra industriella företag. Följaktligen kan man icke på de rörliga skattetitlarne grunda en påräknelig inkomstkälla såsom ersättning för efterskänkta ordinarie inkomster. För öfrigt hafva två eller tre af de varmaste vännerna till afskrifningen förklarat detta afskrifningsförslag vara temligen oegentligt, och då jag icke kan föreställa mig, att denna Kammare skall vara med om att frambära ett förslag, som regeringen kanske icke kan genomföra utan må hända måste på denna grund afvisa, så torde det vara bäst att intaga en sådan ståndpunkt till denna fråga, att, om eller när grundskatternas afskrifning skall ega rum, det icke kan ske på annat sätt än, att man samtidigt anser fastighet på land och i stad såsom ett kapital, ett verkligt skatteobjekt. Fastigheten på landet utgör, som vi veta, mer än 2,000 millioner kronor i taxeringsvärde, och jag tror icke, att Sverige är nog rikt eller företagsamt att det löpande året, utan huru efter en bestämd ordning saken successivt kunna umbära beskattningen å en så stor och dyrbar egendom. Om och när jag kommer att rösta för en sådan förändring som grundskatternas afskrifning, så icke kommer jag att göra det på grund af ett på måfå framkastadt förslag. En sådan fråga som denna bör, enligt mitt förmenande, Första Kammaren aldrig bifalla annat än på grund af en Kongl. proposition, som då må innehålla, icke huru det skall gå för ett år eller skall utvecklas, så att, när frågan en gång kommit från Riksdagen, den icke sedan må år efter år till Riksdagen åter framkomma. Jag yrkar afslag å Stats-Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Bexell: För att icke upptaga den ärade Kammarens tid med att höra mig upprepa möjligen hvad föregående talare sagt, så inskränker jag mig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande moment yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels, af Friherre *De Geer*, bifall till samma hemställan med den ändring, att början deraf skulle lyda: »att Riksdagen måtte för sin del besluta», dels ock afslag å Utskottets hemställan.

Enligt dessa yrkanden gjordes sedermera propositioner af Herr Grefven och Talmannen, som förklarade sig anse de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för afslag å Utskottets hemställan.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan såsom kontraproposition dervid antagits bifall till Utskottets hemställan med den af Friherre *De Geer* föreslagna ändring, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som afslår mom. 1 af punkten A i Stats-Utskottets utlåtande N:o 33, röstar *Ang. grundskatterna.* (Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles momentet med den af Friherre De Geer föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 96;

Nej — 27.

Mom. 2.

Bifölls.

Den vidare föredragningen af utlåtandet uppsköts till nästa sammanträde.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag blifvit första gången bordlagda, skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde, äfvensom att de utlåtanden, som denna dag bordlagts för andra gången, skulle sättas sist å samma lista.

Kammaren åtskildes kl. $^3/_4$10 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.